

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A051 Krakeend (*Mareca strepera*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De krakeend is een middelgrote eend (lengte 46-56 cm) met een overwegend grijsbruin voorkomen. Het meest opvallend is de witte vlek op de vleugel, maar deze is alleen bij mannetjes duidelijk zichtbaar. Mannetjes hebben een bruinige kop en zijn verder overwegend grijs met een zwart achterwerk en kastanjebruine vleugeldekkveren. Het vrouwtje is (nog) minder opvallend en lijkt sterk op de wilde eend. In Nederland is de soort het gehele jaar door aanwezig. De winterpopulatie is aanzienlijk groter dan de Nederlandse broedpopulatie. In de winter worden onze eigen broedvogels aangevuld met broedvogels uit Fenno-Scandinavië, de Baltische staten en westelijk Rusland. De in ons land

Bron: Saxifraga – Piet Munsterman

overwinterende krakeenden maken deel uit van de Noordwest-Europese flyway-populatie en behoren tot de ondersoort *Mareca strepera strepera*.

1.2 Relatief belang binnen Europa

De Noordwest-Europese flyway-populatie wordt geschat op 140.000 vogels, waarvan in Nederland 83-100% verbleef tijdens de trektijd in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de krakeend betrof 75.600 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 36% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Krakeend *Mareca strepera* (A051). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

Krakeenden overwinteren in ondiepe zoete wateren, maar ze worden ook aangetroffen op grotere (diepere) wateren, in estuaria en langs kusten. Het kan stilstaand water zijn of zwakstromend water. De soort komt ook voor in brak water, maar mijdt zoute wateren. De grootste aantallen krakeenden worden aangetroffen in grote moerasgebieden en grote 'wetlands'. Minder algemeen is de kraakeend in de uiterwaarden van de grote rivieren. De kraakeend is een grondeleend die niet of nauwelijks duikt en als zodanig gebonden is aan ondiepten en oevergebieden. Na de oogsttijd gaan krakeenden soms 's nachts foerageren op stoppelvelden. De kraakeend foerageert vaak bij of op harde oeversubstraten zoals strekdammen, vooroeververdedigingswerken en betonwanden. Tijdens de ruiperiode in juni/juli, wanneer de soort niet kan vliegen, is de kraakeend afhankelijk van grote waterrijke gebieden met goede schuilmogelijkheden in de oevervegetatie. Ze verblijven daar in groepen van vele honderden tot duizenden individuen.

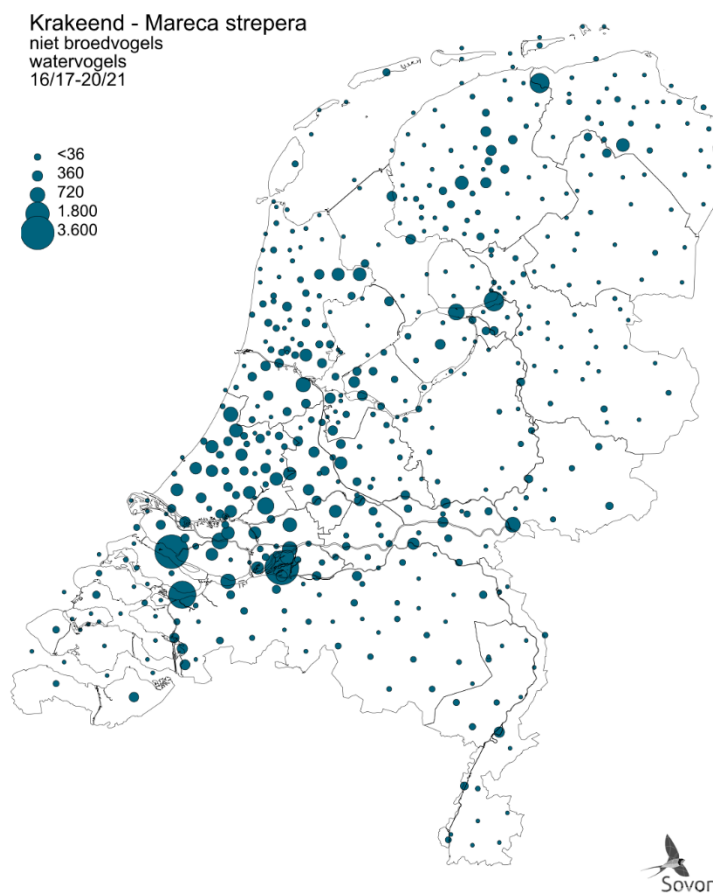
3.2 Voedsel

Het dieet van de kraakeend is grotendeels plantaardig en heeft een grote verscheidenheid. Hij eet vooral loof, wortels en zaden van waterplanten, krans- en draadwieren, vegetatieve delen van waterplanten (macrofyten), soms ook valgraan op stoppelvelden of (bij streng winterweer) bollenresten (uitgestrooid als mest). Daarnaast wordt ook dierlijk voedsel zoals zoetwaterslakken, waterinsecten, wormen en kleine visjes genuttigd. Het plantaardig voedsel wordt aan het wateroppervlak verzameld. Krakeenden komen regelmatig samen voor met meerkoeten en het is bekend dat ze kleptoparasitisme vertonen op deze laatstgenoemde soort. Dit gedrag zorgt ervoor dat krakeenden ook in dieper water aan voedsel kunnen komen, wat normaal buiten hun bereik ligt.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de kraakeend omvatte maximaal 85.900-120.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De aantallen tijdens de doortrek lagen in dezelfde periode hoger met naar schatting maximaal 120.000-190.000 vogels. De kraakeend komt in het najaar en de winter vooral in West- en Zuidwest-Nederland talrijk voor. De soort is het talrijkst in september-november wanneer tot 100.000 vogels in Nederland verblijven. Een groot deel daarvan trekt vervolgens door naar Zuidwest-Europa, maar vele duizenden overwinteren in ons land. Grote aantallen bevinden zich dan op het Haringvliet en in de Biesbosch. In het rivierengebied kunnen kraakeenden goed uit de voeten in waterpartijen omgeven door ruigtevegetaties, en profiteren zo van grootschalige natuurontwikkeling (Terlouw *et al.* 2020). Perioden van strenge vorst en sneeuwval leiden niet tot opzienbarende verplaatsingen, wel tot enige herverdeling binnen Nederland. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

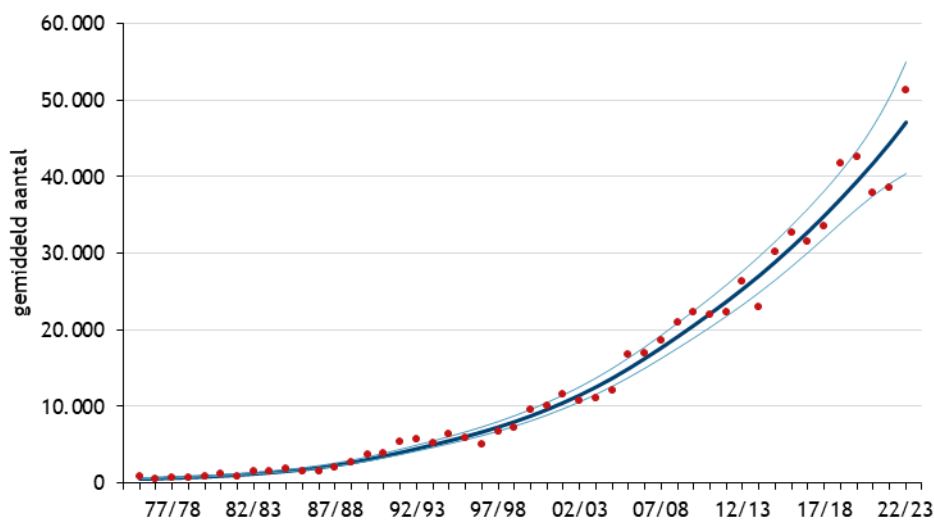
Verspreiding van de kraakeend als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de kraakeend als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1980/81-2022/23) een sterke toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) een matige toename.

De aantallen in Nederland nemen, net als in de broedtijd, al tientallen jaren toe (Boele *et al.* 2021, Hornman *et al.* 2021). In de jaren zeventig en tachtig was het nog een schaarse watervogel, tegen de eeuwwisseling was de winterpopulatie met een factor 15 toegenomen, en voorts nog is de groei niet gestagneerd (Kleyheeg 2018). De toename van de krakeend in Nederland vormt onderdeel van een proces dat in grote delen van West-Europa al tientallen jaren gaande is. Deze toename hield aanvankelijk vermoedelijk verband met het ongeschikter worden van oostelijker gelegen broedgebieden, waaronder Rusland en Oekraïne. Deze populaties hebben aan belang ingeboet door grootschalige ontginning en verdroging van moerasgebieden (Keller *et al.* 2020). Meer recent spelen landschappelijke veranderingen de soort in de kaart. Eind vorige eeuw werden de West-Europese wateren door hun toegenomen voedselrijkdom – gevolg van o.a. fosfaatbelasting – voor krakeenden aantrekkelijker. Het lijkt erop dat de krakeend zowel overweg kan met eutrofiëring (algen als voedselbron) als met de recenter ingezette verbetering van de waterkwaliteit (oligotrofiëring, met o.a. fonteinkruiden en kranswieren als voedselbron). De soort kan dus in een grote verscheidenheid van watertypen voorkomen (van den Bremer *et al.* 2015). Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de krakeend als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni). Merk op dat hoewel de aantalsontwikkeling in de monitoringsgebieden representatief wordt geacht voor de landelijke aantalsontwikkeling, het gemiddeld aantal in de figuur niet direct vergeleken kan worden met het landelijk seizoensgemiddelde (zie 1.3) doordat een (aanzienlijk) deel van de populatie zich buiten de monitoringsgebieden kan bevinden (zie leeswijzer).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de soort voorkomt, is stabiel in vergelijking met de periode rond 1980, dus ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn. Het aspect verspreidingsgebied is daardoor als 'gunstig' beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 ligt ruim boven een gunstig niveau voor de populatie. In combinatie met een sterk toenemende lange termijntrend (1980/81-2019/20) leidt dit tot een gunstige beoordeling van het aspect populatie.

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn voldoende om het aantal vogels op een gunstig niveau in stand te houden.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De aantallen laten op de korte termijn (2008/09-2019/20) een sterke toename zien en er zijn geen ontwikkelingen die de gunstige SvI op de langere termijn in de weg staan, waarmee het toekomstperspectief is beoordeeld als gunstig.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de kraakeend als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is³.

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 40.000 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNVN 2026).

6. Drukfactoren

- *Ziekten:* de kraakeend is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) vanwege het voorkomen in groepen gedurende bepaalde perioden in het jaar (Slaterus *et al.* 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid:* de gevoeligheid van de kraakeend voor verstoring wordt als middelgroot ingeschat (zie Krijgsveld *et al.* 2022), met name voor verstoring door watersporters. Vooral in de ruiperiode (juni-juli), wanneer kraakeenden in grote groepen bij elkaar verblijven, zijn rustige waterplantenrijke wateren van groot belang. Er is dan een groot overlap met het recreatieve vaarseizoen. Door windsurfers sterk verstoord gebied kan tijdelijk worden verlaten (Krijgsveld *et al.* 2008).
- *Sterfte door infrastructuur:* kraakeenden zijn potentieel kwetsbaar voor aanvaringen met hoogspanningslijnen (Sierdsema *et al.* 2020).

Invloeden van buiten Nederland

Voor zover bekend zijn er op dit moment geen belangrijke omstandigheden in het buitenland van invloed op de niet-broedende populatie van de kraakeend in Nederland, los van de algehele toename in de herkomstgebieden (Keller *et al.* 2020). In de internationale literatuur wordt de toename van Kraakeend zowel in Noordwest-Europa als in Noord-Amerika vooral in verband gebracht met het bezetten van nieuwe habitats (zie overzicht in van den Bremer *et al.* 2015).

³Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNVN 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Behoud van rust in en nabij foerageer- en rustgebieden is van belang, op ruime afstand (meer dan 300 tot 400 meter) van paden of vaarroutes. Over het algemeen wordt bij recreatie als afstand tussen de groep vogels en de verstoringbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen. Zo zijn grote groepen op open water gevoeliger voor verstoring (Krijgsveld *et al.* 2022). Met name het waarborgen van rust in de ruiperiode (juni-juli) is een aandachtspunt, hierin zit grote overlap met het recreatieve vaarseizoen.
- Krakeenden profiteren zowel binnen als buiten de broedtijd van natuurontwikkeling in het rivierengebied (van Turnhout *et al.* 2007, van den Bremer *et al.* 2009). Dit wordt met name veroorzaakt door de uitbreiding van het areaal aan ondiepe wateren en nevengeulen.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust		x	
Natuurontwikkeling in rivierengebied			x

8. Bronnen

- Boele A., van Bruggen J., Hustings F., van Kleunen A., Koffijberg K., Vergeer J. W. & van der Meij T. 2021. Broedvogels in Nederland in 2019. Sovon-rapport 2021/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van den Bremer L., van Turnhout C., van Roomen M. & Voslamber B. 2009. Natuurontwikkeling in uiterwaarden: hoe reageren trekkende en overwinterende watervogels? De Levende Natuur 110: 231-234.
- van den Bremer L., Schekkerman H., van der Jeugd H., van Roomen M., van Winden E. & van Turnhout C. 2015. Populatieontwikkeling Wilde Eend, Krakeend, Kuifeend en Tafeleend in Nederland: wat weten we over de achtergronden? Sovon-rapport 2015/65, CAPS-rapport 2015/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Gehrold A. 2014. Species-specific habitat use of wing-moulting waterbirds in response to temporary flightlessness. Ibis 156: 850-863.
- Hornman M. 2013. Resultaten analyse ringwerk van zeven eendensoorten. Pp. 75-108 In: Karelse D. & Mandigers F. (eindred.) Blauwgoed, helen en halven – 100 jaar ringwerk in eendenkooien. Werkgroep Ringwerk Eendenkooien Nederland (WREN), s.l.
- Hornman M., Kavelaars M., Koffijberg K., Hustings F., van Winden E., van Els P., Kleefstra R., Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2021. Watervogels in Nederland in 2018/2019. Sovon rapport 2021/01, RWS-rapport BM 21.08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanesi P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G. & Foppen R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Kleyheeg E. 2018. Krakeend *Anas strepera*. Pp. 102-103 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Krijgsveld K.L., Smits R.R. & van der Winden J.R. 2008. Verstoringsevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Rapport nr. 08-173. Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LVVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Noordhuis R. 1997. Watervogels en waterplanten in de randmeren. Limosa 69: 26-27.
- Noordhuis R., van Roomen M., Zollinger R., Tempel J. & Bouw W. 1997. Watervogels in de Randmeren: recente ontwikkelingen in een historisch perspectief. De Levende Natuur 98: 25-34.
- Sierdsema H., Foppen R., Kampichler C. & van den Bremer L. 2020. Prioritering van locaties voor draadmarkeringen in hoogspanningsverbindingen op basis van aanvaringsrisico's van vogels. Sovon-rapport 2020/82. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Terlouw S., de Jong A., Haan R., Gebuis H. & Jaquet R. 2020. Avifauna van de Biesbosch: meer dan een eeuw vogelveranderingen. Stichting Natuur- en Vogelwacht Biesbosch. Strix Uitgeverij, Dordrecht.
- van Turnhout C., van der Weide M., Kurstjens G. & Leuven R. 2007. Natuurontwikkeling in de uiterwaarden: hoe reageren broedvogels? De Levende Natuur 108: 52-57. Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024.
Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal
belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Krakeend niet-broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21971>. Geraadpleegd op 06/12/2024.